

Олександра Гоменюк

Мову кіно розуміють всюди: доведено Українським кіноклубом у Берліні

Олександра Бінерт

На жаль, так склалося, що пересічний європеець на питання «Що ви знаєте про українське кіно?» відповідає здивованим поглядом. Українські кінострічки часто мають фестивальний успіх, але не є доступними для масової глядацької аудиторії. Тож не дивно, що у світі з українським кіно здебільшого знайомі лише в кінематографічних колах або в середовищі української діаспори. Та все ж є спроби ознайомити пересічних іноземців з творчістю українських режисерів. В тому числі шляхом створення кіноклубів.

Один із найвідоміших українських кіноклубів є в Парижі. Діє він з січня 2007 року, його координатор – Любомир Гусейко. Майже три роки Паризький кіноклуб був чи не єдиним постійним представником українського кіно в Європі (у США існує відомий та впливовий Український кіноклуб при Колумбійському університеті). 5 листопада 2009 року кіноклуб відкрито в Берліні. Тепер він щомісяця представлятиме стрічки українського виробництва та стрічки про Україну німецьким відвідувачам та українцям, які мешкають в Німеччині. Координатор проекту та засновник кіноклубу Олександра Бінерт та її однодумці готували проект майже два роки, оскільки не було приміщення, фінансування та навіть фільмів на носіях. Розв'язати останню проблему допомогли Ольга Веснянка, координатор Медіа-кіноклубу в Києві, та Олена Новикова, кореспондент «Кіно-Театру». Незважаючи на труднощі, склалося враження, що у відкритті кіноклубу були зацікавлені всі сторони – Посольство України в Німеччині, Центральний союз українців у Німеччині і самі організатори, а головне – глядачі, яких на перший показ під час відкриття прийшло набагато більше, ніж міг умістити зал Українського дому. Перша картина, якою розпочав своє існування Український кіноклуб у Берліні, – «Тіні забутих предків» Сергія Параджанова. Вибір символічний: «Цими днями Німеччина відзначає велике свято, 20 років падіння «берлінської стіни», і я вважаю дуже симво-

лічним те, що ми починаємо діяльність фільмом, який був заборонений комуністичним режимом,» – зазначила Олександра Бінерт, відкриваючи перший показ. І хоча картина демонструвалась українською мовою (з німецькими субтитрами), в залі серед глядачів сиділи поляки, серби, і, звісно, чимало українців та німців. Декого привела сюди цікавість до того, чого вони раніше не знали і не бачили, декого – любов до шедевра кіномистецтва. Один німець, який був того дня серед глядачів, на моє запитання, чому він прийшов до українського кіноклубу, зізнався, що закоханий у роботи Параджанова ще зі студентських років, з моменту, коли його однокурсник-українець розповів про «надзвичайні роботи надзвичайного режисера». І справді, ті, хто дивився картину вперше, були в захваті. Оплески після закінчення показу тривали довго, а жваве обговорення не вщухало і в коридорах, і на виході з приміщення Українського дому.

Про перші кроки у наближенні українського кіно до берлінської публіки – розповідь Олександри Бінерт:

– *Що саме спонукало вас до створення Українського кіноклубу в Берліні?*

– Декілька речей. Насамперед – рівень знань про Україну серед широкої німецької публіки, наявність у німецькій свідомості багатьох стереотипів щодо України, зароджених ще за радянських часів. Для багатьох німців Україна все ще, на жаль, має пряму асоціацію з Росією та російською культурою. Від проросійського настрою багатьох німецьких медіа ця ситуація, на мою думку, тільки погіршується. З 2005 року, відколи я в Берліні, хотілося це змінювати, і я втілили декілька культурних проектів, де намагалася розповісти німцям про Україну. Звичайно, такі порівняно невеликі проекти не можуть замінити діяльності державних українських культурних інституцій, які мали б популяризувати Україну за кордоном, і яких, на жаль, у Німеччині немає. З часом я зрозуміла, що одноразовими заходами змінити щось важко. І оскільки

вже давно маю інтерес до кіномистецтва, то з'явилася ідея кіноклубу. В процесі підготовки прийшла справжня любов до нашого кінематографа, я із захопленням не тільки передивлялася фільми, а й читала книжки Лариси Брюховецької, Любомира Гусейка, Ірини Зубавіної та інших авторів про розвиток сучасного кіномистецтва в Україні.

Мені здається, що мова кінематографа – це мова, в якій немає кордонів, її розумієш підсвідомо, хочеш ти того, чи ні. Саме тому я засновую кіноклуб. Тут переплелася бажання змінити уявлення німецького суспільства про Україну та персональна закоханість в український кінематограф. Оскільки нашою головною аудиторією є німецька публіка, то покази відбуваються з субтитрами. Згідно з концепцією кіноклубу, ми намагаємося після показу провести дискусію, до участі в якій запрошуємо фахівців. Я вважаю, що глядача не можна залишати після показів наодинці з його питаннями, потрібно завжди давати можливість як дискусії, так і професійного коментаря щодо того чи іншого прояву культурної чи історичної спадщини. Саме тому, окрім дискусії, є можливість неформальної бесіди після вечора з тими, хто цього бажає. Маємо також книгу відгуків, яка заохочує глядацьку рецепцію, і завдяки якій ми сподіваємося пополювати наші вечори.

– *Що, на вашу думку, актуальніше: представити українське кіно чи кіно про Україну?*

– Щодо показу різних стрічок, ми справді хочемо давати «сцену» й східноєвропейським фільмам, зокрема тому, що в Берліні у них великої можливості зустрітися зі своїм глядачем немає. На одному з наступних показів буде демонструватися документальна стрічка німецького режисера Карстена Хайна «Ми не хочемо так умирати», знята в 2004 році, про СНІД в Одесі. Вона стала початком німецько-української кооперації серед тих, хто бореться проти СНІДу. На показ запросили і режисера. Справа в тому, що ми не можемо просто показувати цікаве кіно і сподіватися, що хтось нас почує, до нас прийде. Ми маємо знайти стежку до нашого глядача, зацікавити кожне серце, «закохане в Україну, яке про це ще не знає». Якщо стрічка німецького режисера нам у цьому допоможе, буду рада. Цей кінопоказ супроводжуватиметься сценічним читанням розповіді хворого на СНІД, яке висвітлюватиме не інституціалізований, а персональний погляд ВІЛ-позитивної людини. Так ми намагаємося висвітлити цю проблему зусібіч.

– *Чи має Український кіноклуб у Берліні контакти з іншими українськими кіноклубами за межами України? Чи співпрацюєте ви з кимось в Україні?*

– Співпрацюємо з Українським кіноклубом у Парижі, в Україні ми поки що налагоджуємо співпрацю як з офіційними установами, так і з режисерами. Особливо приємно відчувати велику зацікавленість українських режисерів та їхню готовність до співпраці. Щодо фестивалів, то в лютому 2010 року у нас заплановані фільми з молодого українського фестивалю «Кіносфера».

– *Хто допомагав вам в організаційній роботі? Яка роль у цьому Посольства України в Німеччині та української німецької громади?*

– Посольство було з самого початку зацікавлене в нашому проекті і всіляко підтримувало нас морально. Хочеться висловити подяку пані Послу України в Німеччині На-

талії Миколаївні Зарудній. Ми не є частиною жодної організації, і це дозволяє нам бути вільними у виборі фільмів та тем, на які ми прагнемо дискувати з нашими глядачами. Це не комерційна ініціатива. Ми доволі довго шукали приміщення. Нам його надає ініціатива «Український дім у Берліні». Окрім того, допомагала мені і команда кіноклубу: Олена Каравай і Тетяна Кацберт.

– *Чи існує програма показів кіноклубу на найближчий час? Чим ви керуєтесь, обираючи фільми?*

– Наступним заплановано документальний фільм «Живі» Сергія Буковського про Голодомор 1932–1933. Знову ж таки, у виборі стрічки ми орієнтувалися на особливий підхід до висвітлення трагедії Голодомору, яка подана тут не тільки у світовому контексті, а й через персональні спогади британського дипломата Гарета Джонса. Окрім того, поки кіноклуб перебуває на стадії становлення, було прийнято рішення орієнтуватися на актуальні події – з одного боку, щоб привернути увагу німецького глядача, а з другого, щоб показати «український» аспект тематики. У випадку фільму Карстена Хайна – це Міжнародний день боротьби зі СНІДом. На наступний рік плануємо показувати насамперед нові українські стрічки, а також привертати більшу увагу до української історії та ввести в програму інформаційні стрічки про видатних українських діячів, надбання культури тощо. Прагнимо й надалі не оминути увагою соціальних проблем.

– *Які враження у вас як в організатора від першого показу Українського кіноклубу в Берліні? Кількість глядачів, їхня реакція на стрічку?*

– На відкритті найбільше вразила не так наповненість залу, як коментар одного з німецьких глядачів після показу. Він підійшов до мене і сказав, показуючи на повний зал: «Ви ж розумієте, що наступного разу потрібен зал на більше місць? Я ніколи не думав, що українське кіно може бути таким цікавим». В цьому залі була відчутна така невимовна жага до українського кіно! Можливо, люди відчують це кіно на рівні підсвідомому, на рівні їхньої культурної пам'яті? У кожному разі, Українському кіноклубу є над чим працювати, і відкриття показало, що зацікавленість українським кіномистецтвом, принаймні в Берліні, існує.

І це не може не тішити. Досі берлінська публіка доступу до кіно українського і про Україну не мала. Посол Наталія Зарудна, виголошуючи вітальне слово, назвала відкриття кіноклубу «відповіддю на соціальне замовлення Берліна». Отже, попит існує, й український кіноклуб цей попит задовольнятиме. Вже стало відомо, що в січні покажемо добірку українських мультфільмів. Пояснюється це тим, що січень в Україні – «сімейний місяць» завдяки Різдвяним святкам. Показом мультфільмів організатори також хочуть привернути дітей. Але, як засвідчує практика, мультфільмами цікавляться не лише діти, а й дорослі. Отже, Український кіноклуб почав своє існування на хорошій «нозі», і хочеться сподіватись, що цей настрій не зміниться. Організатори надихаються захопленими коментарями після показів. Хай би відкриття Українського кіноклубу в Берліні стало прикладом для української громади і в інших містах Європи та світу. Відомо ж, що не так заходи державного рівня, як отакі проекти здатні поліпшити ставлення до України у світі, розповісти про неї якнайбільше. А мову кіно розуміють всюди.